

*Шаркова Г. В.,**слухач магістратури гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України**Карпенко Н. А.,**доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації
Національної академії Національної гвардії України*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПРАГМАТИКИ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Анотація. Стаття присвячена особливостям перекладу суспільно-політичної лексики в сучасному англomовному дискурсі. Основна увага приділяється процесу перекладу текстів цієї галузі, які трапляються в інтерв'ю політиків та публікаціях, кількість яких постійно зростає в засобах масової інформації. У статті були проаналізовані мовні одиниці, що належать до політичної лексики в аспекті перекладу. Здійснено аналіз характерних ознак терміна, що відрізняють його від загальноживаної лексики. Під час дослідження багатьох теоретичних робіт щодо визначення цього поняття було виявлено основні його ознаки – точність, однозначність та стилістична нейтральність.

У роботі схарактеризовано структурну та семантичну класифікації політичної термінології. У статті звертаємо увагу на нові слова та поняття, що увійшли до словника за час прийняття рішення про вихід Британії з Європейського Союзу. Зовнішня форма відповідних лексичних одиниць також була проаналізована у статті.

Схарактеризовано особливості політичного тексту, що можуть призвести до труднощів у перекладі, та визначено причини таких проблем. Зазначено, що пошук словникових відповідників є одним з оптимальних способів, проте це не завжди є можливим через багатозначність багатьох слів, саме такі випадки проаналізовано в цій роботі. У статті розглядаються можливі способи та прийоми перекладу, які можна застосувати. Також проаналізовані основні вимоги до якості перекладу.

У другій частині роботи було досліджено терміни та заголовки з відомих політичних газет Британії. Проаналізовано основні лексико-граматичні трансформації, застосовані під час перекладу політичних термінів. Для прикладів було виокремлено заголовки та речення зі статей відомих англійських видань “The Times”, “The Sunday Times”, “The Guardian” та “Money week”. Особливу увагу звертаємо на нові слова, що з'явилися в сучасному політичному дискурсі. У процесі дослідження було виявлено, що у трансформації нових політичних термінів частіше застосовані модуляція та описовий переклад. У роботі розглядаються випадки, коли для одного й того самого слова застосовуються різні прийоми залежно від контексту.

Ключові слова: суспільно-політична лексика, політичний дискурс, термін, трансформації, способи перекладу, словникові відповідники.

Постановка проблеми. Політична термінологія нерозривно пов'язана з інтенсивними змінами в сучасному житті, які були зумовлені конкретними процесами. Словник політичної лексики постійно поповнюється, тому інтерес лінгвістів до цієї термінології зростає. З цієї теми було опубліковано багато робіт та статей,

проведено багато досліджень, проте є питання, що потребують подальшої розробки. Одним із таких питань є способи передачі нових лексичних одиниць, що трапляються в публіцистиці та ще не мають словникових відповідників в українській мові.

Переклад політичної термінології є одним із напрямів перекладознавства, що потребує наукового переосмислення та особливої уваги перекладачів з огляду на низку неологізмів, okazіоналізмів, що з'являються в межах політичного дискурсу, однак ця сфера була недостатньо досліджена, що й зумовлює актуальність цієї розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «термін» почали досліджувати в ХХ ст. Засновником термінології вважають австрійського вченого О. Вюстера. Серед вітчизняних учених, які досліджували поняття «термін» та політичну термінологію як окрему систему, – О. Пономарів, Т. Панько, Л. Симоненко, Я. Снісаренко та Е. Балюта. Під час перекладу термінів орієнтуємося на класифікації трансформацій, запропоновані Л. Бархударовим та В. Комісаровим.

Метою статті є виявлення особливостей перекладу англо-українських політичних термінів у сучасному англomовному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Суспільно-політична термінологія формувалась тривалий час, більшість термінів були запозичені з латинської та грецької мов.

Терміном може бути слово або словосполучення, що виражає окреслене поняття конкретної галузі науки або техніки, культури або мистецтва. Їх також називають спеціальними словами або словосполученнями, які були прийняті в професійній сфері діяльності та вживалися в особливих умовах.

Багато українських та зарубіжних науковців досліджували термін та давали різні визначення цьому поняттю. О. Пономарів визначав його як одиницю сформованої термінологічної системи, яка виражається словом та словосполученням [5, с. 91]. Т. Панько та Л. Симоненко вважали, що слова, які тепер називають терміном, були раніше побутовими поняттями, що потрапили в науку та отримали особливий зміст [7; 3]. Б. Головін розглядав поняття як спеціальні слова (словосполучення), що виражають професійні знання [3, с. 132].

Отже, кожен науковець та дослідник мав власне визначення поняття «термін», і вони не завжди збігалися. Проте вони були однаковими в тому, що термін має бути однозначним у межах однієї терміносистеми та виражати поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва чи суспільно-політичного життя.

До характерних ознак терміна зараховують належність до певної термінологічної системи, однозначність у межах однієї терміносистеми, точність, наявність дефініції (визначення),

стилістичну нейтральність, відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків, відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми.

Е. Балюта вважав, що політична лексика та термінологія нерозривно пов'язані з інтенсивними змінами в політиці, що зумовлені суспільними процесами [2, с. 10]. Т. Панько підтримував таку точку зору, що суспільно-політична лексика створює систему вільних одиниць, ядром яких є термін. На думку Я. Снісаренко, така термінологія є частиною різних суспільних наук (філософія, політологія та право). Терміни, які виражають поняття з політичної галузі, можуть виражати також поняття соціального, економічного та морально-етичного життя соціуму [8, с. 96]. У будь-якому разі ними називають слова та словосполучення, які постійно з'являються в газетах та журналах суспільної тематики, вони є позначенням реалій економічного та культурного життя країни та всього світу.

Політичні терміни в англійській мові можна поділити на різні групи за будовою та за ознакою «зрозумілість» [1, с. 165]. За ознакою «зрозумілість» політичні терміни можна поділити на загальнознавчі (*refugee* – біженець, *political power* – політична влада, *authority* – повноваження, *citizenship* – громадянство, *administration* – адміністрація, *government* – уряд), спеціальні політичні (*autocracy* – автократія, *bureaucratism* – бюрократизм, *Englishry* – англійське підданство) та спеціальні технічні терміни (*antinuclear resolution* – антиядерна резолюція, *labor safety policy* – політика охорони праці).

Головною метою перекладу вважають досягнення адекватності та еквівалентності, тобто передачу смислового змісту оригіналу та повну функціонально-стилістичну відповідність йому, а також спільність змісту текстів оригіналу та перекладу [6, с. 105].

Одним із найпоширеніших способів перекладу термінології є пошук словникових відповідників. Однак такий пошук ускладнюється через багатозначність більшості понять.

У процесі перекладу політичних текстів та статей виникають труднощі, зумовлені жанрово-стилістичними чинниками [9, с. 90]. Їх причиною можна назвати розбіжності в картині світу англійської та української мов, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, особливості багатозначності англійських та українських слів, особливості термінотворення в англійській та українських мовах. Варто також взяти до уваги той факт, що англійська та українська мови є типологічно різними: англійська – аналітична, українська – синтетична. Цей факт зумовлює своєрідність синтаксичної будови речень та їх лексичного наповнення.

У зв'язку з останніми подіями, а саме планами Британії щодо виходу з Євросоюзу, політологічний словник англійської мови поповнився новими термінами. Видавці тлумачного словника англійської мови «Collins English Dictionary» [11] опублікували список нових лінгвістичних одиниць, які виникли протягом трьох років виконання Брекзиту: *Brexit* (прибічник виходу Британії з ЄС), *Brexit* (занепокоєння у зв'язку з виходом Британії), *Cakeism* (бажання насолоджуватися двома бажаними та несумісними альтернативами), *Remainer* (людина, яка вважає, що Британія має залишитися в ЄС), *Flexextension* (неофіційна угода про подовження часу для сплати боргу або завершення контракту), *Stockpiling* (придбання та зберігання великої кількості товарів), *Project Fear* (політична кампанія, метою якої є поширення суспільного занепокоєння з приводу майбутніх змін), *no-deal* (дві сторони не змогли домовитися про подальші дії) та дієслово *prorogue* (відстрочити, не продовжувати зустрічі, розпочати перерву).

Зовнішня форма свідчить, що подані вище лексичні одиниці були утворені шляхом суфіксації (*Brexit*, *Cakeism*, *Remainer*), основоскладання (*stockpiling*) та усичення основ (*flexextension*, *flexible* (звучкий) та *tension* (відкладення, розтягування)).

У політичних статтях відомих британських видань (*The Guardian*, *The Times*, *The Sunday Times* та *Money week*) виявляємо названі лексичні одиниці та розглядаємо використання конкретних способів перекладу, наприклад, *Now pull Brexit Party out of Labour marginals, Tories urge Nigel Farage – Відсторонити партію «Брекзит» від лейбористів-маргіналів, «Торі» тисне на Найджела Фаража* [15]. У цьому прикладі слово *Brexit* є назвою партії і було перекладене за допомогою транскодування. В іншому ж заголовку та сама лексема була перекладена за допомогою експлікації, порівн.: *Donald Tusk: EU agrees to delay Brexit until January 31 – Дональд Туск: ЄС погоджується відстрочити вихід Британії до 31 січня* [12]. Якщо в першому випадку застосовано транскодування через те, що назву партії треба до максимуму скоротити, то в другому прикладі за контекстом потрібно було пояснити це поняття, оскільки йдеться саме про процес виходу Британії з Євросоюзу.

У наступному прикладі розглядаємо словосполучення *Brexit extension: The European Union on Monday agreed to give the United Kingdom a Brexit extension until January 31, European Council President Donald Tusk wrote on Twitter. – Європейський Союз у понеділок погодився надати Сполученому Королівству відстрочку з виходом з Євросоюзу до 31 січня, написав у твітері Президент Ради Європи Дональд Туск* [12]. У цьому фрагменті також був застосований описовий переклад, оскільки пояснення вимагав контекст. Проте варто зазначити, що лексема *Brexit* (Брекзит) часто вживається в українських новинах та ЗМІ, у словниках дається або описовий переклад або транскодування – Брекзит.

Англійська мова поповнилася іншими політичними термінами, відповідників яким поки що немає в українських словниках. Однією з таких лексичних одиниць є іменник *flexextension*, і майже завжди доводиться застосовувати описовий переклад: *Donald Tusk announces EU will accept Boris Johnson's request for 3-month 'flexextension' – Брекзит: Дональд Туск оголосив, що ЄС приймає запит Бориса Джонсона на тримісячну «відстрочку»* [13]. Привертає увагу й походження неологізму – уперше воно було ужите 2019 р. Дональдом Таском під час виголошення промови для позначення відтермінування виходу Британії з Європейського Союзу, після чого увійшло в обіг у межах політичного дискурсу.

У цьому уривку *flexextension* перекладено як *відстрочка*, тому як початкове тлумачення цього поняття зазначено «перенесення процесу Брекзиту на термін до 1 року в разі потреби» [11] і для перекладу значення було адаптовано та скорочено. Також існують випадки в політичних статтях, коли експлікація неможлива стилістично. Наприклад, уривок, де пояснюється це поняття: *The so-called 'flexextension' is shorthand for flexible extension. – Так звана «флексменуція» – скорочення від англійських слів flexible – звучка та extension – відстрочка* [12]. Тут логічним було використання транскодування.

Також сучасні політичні події в Британії зумовили появу такого політичного поняття, як *cakeism*. Це слово також не має словникових відповідників, проте словник Колінза подає його тлумачення. Переклад такого еквіваленту можливий завдяки описовому перекладу, модуляції або транскрибуванню: *Boris Johnson and the irresistible rise of 'cakeism' – Борис Джонсон та непереборне прагнення «кейкізму»* [15]. Тут був застосований прийом транскодування. Таким чином, доцільним було використати саме

транскрибування, тому що контекст зумовлює вживання конкретного терміна: "If Boris Johnson's name is ever linked to a political idea, it is likely to be 'cakeism' – the notion that it is possible to govern without making hard choices," says Gideon Rachman in the *Financial Times*. Johnson's remark about being pro having cake and 'pro eating it too' defines his approach to Brexit. – «Якщо б ім'я Бориса Джонсона коли-небудь асоціювалося з політикою, то це, мабуть, був би «кейкізм» – розуміння того, що можна управляти, не вирішуючи важких задач», – заявив Гідеон Речмен у «Файнанішел Таймз». Коментар Джонсона про те, щоб отримати вигоду з двох взаємно-виключних ситуацій, визначає його ставлення до виходу Британії з ЄС [15]. У цьому прикладі було також доцільним використання прийому транскрибування, оскільки далі подається пояснення цього терміна. Також у вищенаведеному прикладі є визначення відповідного поняття, а перекладено його за допомогою модуляції.

У наступному заголовку досліджено термін *stockpiling*: *Britons have spent £4bn stockpiling goods in case of no-deal Brexit – Британці витратили 4 мільярди фунтів на придбання товарів на випадок, якщо сторони не дійдуть згоди* [14]. У поданому заголовку *stockpiling* перекладено як *придбання*, тобто тлумачення цієї лексичної одиниці було скорочено і використано еквівалент. У цьому випадку не тільки *stockpiling* було введено, але й інший новий політичний термін – *no-deal*, який в українському перекладі поданий як випадок, якщо сторони не дійдуть згоди. Також у цьому реченні відбулося вилучення, тому *Brexit* було опущено. Наступне речення – цитата зі статті з терміном *stockpiling*: *Adam Morghem of Premium Credit said: 'The level of stockpiling by British businesses and households is well documented, but there has been little focus on the impact this has had on cashflow, which has been quite negative'*. – Адам Моргем із «Преміум Кредіт» оголосив: «Документально підтверджено зростання рівня придбання великої кількості товарів у бізнесі та побуті, але недостатньо уваги приділяється негативному впливу на грошовий потік» [14]. У поданому реченні застосовано модуляцію під час перекладу *stockpiling*, оскільки не знаходимо прямого словникового відповідника цьому терміну.

Висновки. Отже, політична термінологія є одним із проблемних питань перекладознавства, що частково зумовлено появою нових понять та слів на їх позначення, що до цього не мали еквівалентів чи відповідників в українських словниках. У роботі було використано прийоми трансформації цих лексичних одиниць. Найбільш частотним способом перекладу у процесі передачі нових термінів, пов'язаних із поняттям «Брекзит», українською мовою було транскрибування. Також вдавалися до модуляції та описового перекладу, які були необхідними для збереження розуміння контексту та пояснення нових понять. Перспективу подальших пошуків вбачаємо в розробці теоретичного інструментарію дослідження політичних термінів в аспекті перекладу та укладанні й поповненні наявних англо-українських словників.

Література:

1. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. Санкт-Петербург : Союз, 2001. 288 с.
2. Балюта Е.Г. Новая лексика та фразеологія англійської мови сфери охорони довкілля: структурно-семантичні і функціональні параметри. Одеса : ОНУ, 2007. 365 с.
3. Головин Б.Н. Основы культуры речи. Москва : Высшая школа, 1980. 276 с.
4. Зацний Ю.А. Сучасне англомовне суспільство і розвиток словникового складу англійської мови. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. 443 с.
5. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної літературної української мови. Тернопіль : Навчальна книга, 2000. 276 с.

6. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва : Р. Валент, 2004. 240 с.
7. Симоненко Л.В. Українська термінологія і сучасність. *Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку*. Київ : КНЕУ, 2001.
8. Снісаренко Я. Суспільно-політична лексика: історія вивчення. Черкаси : СУЕМ, 2009. 172 с.
9. Федоров А.В. Основы загалної теорії перекладу. Москва : ОО Філологія три, 2002. 416 с.
10. Korunets, I.V. Theory and Practice of Translation. Vinnytsia : Nova Knyha Publishers, 2001. 446 p.
11. Collin's Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
12. Dw. October 28, 2019. URL: <https://www.dw.com/en/donald-tusk-eu-agrees-to-delay-brexit-until-january-31/a-51012807>
13. Inews, October 29, 2019. URL: <https://inews.co.uk/news/politics/brexit/brexit-extension-date-eu-decision-explained-31-january-820731>
14. The Guardian. October, 28, 2019. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2019/oct/28/eu-agrees-brexit-extension-to-31-january-extension>
15. The Times. June 24, 2019. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/nw-pull-brexit-party-out-of-labour-marginals-tories-urge-nigel-farage-djjq0d0kf>

Sharkova G., Karpenko N. Features of rendering the pragmatics of political terms in translation

Summary. The article is devoted to the translational of social-political terms in modern English-speaking discourse. The main focus was on the process of translating the text of that sphere which are met in politicians' interviews and publications the quantity of which increases constantly in mass media. In the given article the language units that belong to political vocabulary were analyzed. The characteristic patterns of the term, which distinguish it with the common lexis were analyzed in the work. By studying a lot of theoretical works as for the definition of the given concept its main patterns were brought out, they are accuracy, monosemy and stylistic neutrality.

Structural and semantic classifications of political terminology were characterized in the work. The new words and concepts which entered the dictionary during the Brexit period were also analysed. Attention was also paid to the word-building of the given lexical units.

There are some features of political text that may lead to difficulties in translation. The reasons of those problems are also described in the article. The search of dictionary correspondences is known to be one of the most appropriate ways but it is not always possible due to the word ambiguity and those are the cases which are observed in this work. The article revises the possible ways and devices of transformation that can be used in translation. The basic requirements to the translation quality are also investigated.

In the second part of the article the terms and headlines from the famous basic British political newspapers were studied and analysed and grammatical transformations used for the political terms translation were characterized. The headlines and sentences from the articles of the famous English publications, such as The Times, The Sunday Times, The Guardian and The Money Week were taken as the examples. Special attention is paid to the words that appeared in modern political discourse. It has been concluded that modulation and explication were more often used as the transformation means of political terms. The work highlights the cases when different means of translation were used for the same word depending on the context.

Key words: social-political lexis, political discourse, term, transformations, ways of translation, dictionary correspondences.